

ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLOS KONCENTRACIJŲ KONTROLĖS TIKSLAI IR PAGRINDINĖS VERTINIMO TAISYKLĖS

Saulius Katuoka, Eglė Leonavičiūtė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2714 669

Elektroninis paštas: skatuoka@mrni.eu; egle.leonaviciute@gmail.com

Pateikta 2012 kovo 27 d., parengta spausdinti 2012 m. birželio 5 d.

***Anotacija.** Straipsnio autoriai pristato pagrindines koncentracijų vertinimo taisykles, atskleidžia kiekvienos iš taisyklių tinkamumą vertinti visų rūšių koncentracijų pasekmes rinkai. Šiame straipsnyje nagrinėjamos trys pagrindinės jurisdikcijos – Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos bei JAV, atskleidžiami juose vyraujantys ūkio subjektų koncentracijų kontrolės tikslai bei kiekvienai iš jurisdikcijų priskiriama konkreti vertinimo taisyklė, keliami tokie pagrindiniai klausimai: taisyklių ypatumai bei skirtumai, taip pat taisyklių universalaus taikymo alternatyva.*

***Reikšminiai žodžiai:** koncentracijų vertinimo tikslai, vartotojų apsauga, „dominavimo“ taisyklė, „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė, „veiksmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklė.*

Įvadas

Temos aktualumas. Ūkio subjektų koncentracijos – viena iš verslo interesų telkimo formų. Atsižvelgiant į ekonominius pokyčius, vykstančius visame pasaulyje, reikia konstatuoti, kad pastaruoju metu tokie ūkio subjektų išteklių, pajėgumų jungimai yra viena iš galimybių, siekiant sumažinti patiriamas išlaidas bei įsitvirtinti nestabiliose rinkose. Tačiau kyla klausimas – kieno interesų apsauga turi būti užtikrinta koncentracijų sudarymo atveju? Pačių ūkio subjektų (realių, potencialių konkurentų), vartotojų? Ar turi būti siekiama veiksmingos konkurencijos rinkoje išlaikymo bei stiprinimo bendrąja prasme? Atsakyti į šiuos klausimus yra svarbu, nes koncentracijų sudarymą kontroliuojančios kompetentingos institucijos turi formuoti kryptingą praktiką, taip pat įvertinti galimą sudaromos koncentracijos žalą svarbiausiems saugomiems interesams. Be kita ko, svarbu nustatyti, kokių koncentracijų vertinimo taisyklių pagrindu yra atliekamas tyrimas ir kuri iš koncentracijų vertinimo taisyklių yra pati tinkamiausia vertinti vykdomos koncentracijos sukeltus teigiamus ir neigiamus padarinius. Aktuali išlieka iš Lietuvos Respublikoje taikomos koncentracijų vertinimo taisyklės identifikavimo problema.

Tyrimo objektas – galimi koncentracijų kontrolės tikslai Europos Sąjungoje, Lietuvoje, JAV ir šioje jurisdikcijoje taikomos koncentracijų vertinimo taisyklės. Pažymėtina, kad atskirus, su koncentracijų kontrole įvairiose jurisdikcijose susijusius teorinius bei praktinius aspektus yra nagrinėję užsienio autoriai (M. M. Dabbah, Y. H. Akbar, D. A. Valentine, J. Vickers). Lietuvoje išsamų mokslinį nehorizontalių koncentracijų teisinio reguliavimo tyrimą¹ bei su nagrinėjama tema susijusius mokslinius straipsnius² yra paskelbusi dr. A. Banevičienė. Tačiau pažymėtina, kad šiame straipsnyje keliami, tarp mokslininkų diskutiniai išliekantys, klausimai: koncentracijų kontrolės tikslai, taip pat kiekvienos iš koncentracijų vertinimo taisyklių aiškinimas, taikymas skirtingose jurisdikcijose. Bus siekiama atskleisti pagrindinius taisyklių bruožus, nurodyti skirtumus bei iškelti kiekvienos iš jų universalus taikymo klausimą.

Pagrindinis straipsnio tikslas – atskleisti Europos Sąjungoje, Lietuvoje bei JAV vyraujančius koncentracijų kontrolės tikslus bei pagrindines koncentracijų vertinimo taisykles, taikant dokumentų analizės bei lyginamąjį mokslinio tyrimo metodus.

1. Koncentracijų kontrolės tikslai

Pagrindinis koncentracijų kontrolės tikslas iki dabar išlieka vienu iš diskutinių klausimų. Ne tik ekonomistai, bet ir teisininkai negali pateikti vieno atsakymo, kaip reikėtų išlavuoti, kuriant bei įgyvendinant konkurencijos politiką, kuri ne tik skatintų

1 Banevičienė, A. *Nehorizontalių koncentracijų teisinis reguliavimas pagal Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teisę*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teise (01 S). Vilnius: MRU, 2009.

2 Banevičienė, A. *Pagrindinės koncentracijų vertinimo taisyklės Europos Bendrijos ir Lietuvos konkurencijos teisėje*. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 2(6): 259–279.

verslo vystymąsi, gamybos, pardavimų efektyvumą, bet taip pat užtikrintų maksimalią visuotinę – tiek vartotojų, tiek konkurentų rinkoje – gerovę³.

Analizuodami detaliau koncentracijų kontrolės tikslus galime išskirti keturis pagrindinius apsaugos standartus:

1. Ekonominio efektyvumo užtikrinimas;
2. Vartotojų interesų apsauga;
3. Konkurentų apsauga;
4. Veiksmingos konkurencijos rinkoje apsauga.

Apsaugos standartus reikėtų aiškinti pasitelkiant skirtingose jurisdikcijose taikomą praktiką, kuri, reikia pasakyti, nėra vienoda. Ilgai trukusios diskusijos dėl „konkurencijos apsaugos“ reikšmės bei siekiamų tikslų buvo viena iš teisinio konkurencijos rinkoje reguliavimo atsiradimo priežasčių JAV. Po ilgai užsitęsusių ginčų buvo priimtas JAV *Sherman Act*. Jis padėjo konkurencijos teisės pagrindus ne tik Valstijose, bet ir davė pavyzdį kitoms valstybėms. Pirminis konkurencijos teisės nuostatų tikslas buvo ne konkurencijos apsauga *per se*, o poreikis apsaugoti vartotojų turto praradimus, nulemtus žalingos pardavėjų praktikos. Vėlesni ekonominiai tyrimai parodė, kad į vartotojus orientuota politika pačiai visuomenei gali labai brangiai kainuoti dėl ekonomikos efektyvumo ir bendros socialinės gerovės nepaisymo. Tačiau pagrindiniu JAV konkurencinės teisės ir koncentracijų kontrolės tikslu išliko konkurencijos, o ne konkurentų apsauga⁴.

Reikia pažymėti, kad Kanados konkurencijos teisėje, priešingai nei JAV, įtvirtintas platesnės apimties apsaugos standartas. Kanados konkurencijos akto įžanginiame straipsnyje numatyta, jog pagrindinis šio akto ir kartu kompetentingų institucijų tikslas – išlaikyti ir skatinti konkurenciją rinkoje, taip siekiant užtikrinti ekonominį efektyvumą, mažų ir vidutinio dydžio įmonių galimybę dalyvauti rinkoje bei konkurencingas kainas ir platų prekių asortimentą vartotojams⁵.

Nors skirtinguose ES teisės aktuose galime rasti nuorodų, kuriose kalbama apie koncentracijų kontrolės tikslus⁶, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ES Teisingumo Teismas) savo praktikoje yra suformulavęs bendrą nuostatą, kad šie tikslai priklauso nuo atitinkamos rinkos sąlygų bei Europos Sąjungos pirminėje teisėje numatytų tikslų⁷. Atsižvelgiant į šią ES Teisingumo Teismo suformuluotą poziciją tampa aišku, jog ES konkurencijos teisės tikslai yra dinamiški, kintantys. Vertinant ES pir-

3 Ex-post review of merger control decisions, a study for the European Commission prepared by Lear [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/lear.pdf>, p. 23.

4 JAV aukščiausiojo teismo sprendimas *Brunswick Corp. v. Pueblo Bowl-O-Mat, Inc.*, 429 U.S. 477, 488 [1977]; International Competition Network (ICN) Merger Working Group Analytical Framework Sub-Group, Annex for Issue Paper 2002 Naples Conference, Description of Analytical Framework under United States Merger Law, p. 21.

5 Kanados *Competition Tribunal Act* [1985].

6 Komisijos gairės dėl horizontalių koncentracijų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės įvertinimo. [2004] OL C31/3, 8 paragrafas; Komisijos komunikatas – Komisijos gairės dėl įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikongrenciniam elgesiui. [2009] OL C045, 5 paragrafas.

7 Byla 26/76 *Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG v. Komisija* [1977] ECR 01875.

minės teisės raidą, galima pastebėti, kad ES teisėje numatyti tikslai kito atsižvelgiant į Sąjungos plėtrą, integracijos procesus:

- 1) 1986 m. Vieningu Europos aktu buvo patvirtinta Europos ekonominės bendrijos sutarties preambulėje ir 8 straipsnyje numatytų tikslų – subalansuotos prekybos, sąžiningos konkurencijos, tarptautinės prekybos ribojimų uždraudimo – siekis;
- 2) 1992 m. Maastrichto sutartimi nurodoma, kad „Bendrija kelia sau uždavinį visoje Bendrijoje skatinti darnią ir subalansuotą ekonominės veiklos plėtrą, tvarų ir neinfliacinį, aplinką tausojantį augimą, didelę ekonominių rezultatų konvergenciją, aukšto lygio užimtumą ir socialinę apsaugą“;
- 3) 1997 m. Amsterdamo sutartimi numatomi tokie pagrindiniai Sąjungos tikslai, kaip ekonominės ir socialinės pažangos skatinimas, vidaus sienų neturinčios erdvės sukūrimas, aukšto lygio vartotojų apsauga;
- 4) 2009 m. Lisabonos sutartimi, kaip vienas iš pagrindinių tikslų, nurodomas „tvarus vystymasis, pagrįstas subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika“. Pabrėžiama ir vartotojų interesų apsaugos svarba. Taip pat ir būtinybė nustatant ekonominę politiką vadovautis atviros rinkos ekonomikos esant laisvai konkurencijai principu, palankiu veiksmingam išteklių paskirstymui⁸.

Nepaisant tokios plačios, ES Teisingumo Teismo pateikiamos, koncentracijų kontrolės tikslų interpretacijos, yra žinoma, jog pagrindinis ES konkurencijos teisės politiką formuojantis subjektas – Europos Komisija. Komisijos atstovai ne kartą yra pabrėžę, kad „konkurencijos reguliavimo tikslas yra vartotojų gerovė, o ne bendra gerovė“⁹, „svarbu pašalinti vartotojams daromą žalą, o ne apsaugoti konkurentus“¹⁰.

Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme nurodoma, kad šio įstatymo pagrindinis tikslas – sąžiningos konkurencijos laisvės apsauga¹¹. Nors, sistemiškai aiškinant galiojančius teisės aktus bei koncentracijų kontrolę vykdančių institucijų sprendimus, sąžiningos konkurencijos apsauga iš esmės reikštų tiek vartotojų, tiek konkurentų interesų, tiek apskritai konkurencijos rinkoje apsaugą – vis dėlto manytina, kad pagrindinis dėmesys skiriamas vartotojų interesų apsaugai. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – LR konkurencijos taryba) yra pažymėjusi, kad vertindama vykdomą koncentraciją atsižvelgs į visus joje dalyvaujančių ūkio subjektų pagrįstus pareiškimus dėl koncentracijos sukuriama efektyvumo, kuris bus *naudingas vartotojams*¹². Taryba taip

8 Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos [2010] OL C 83/01, 3, 12, 120 straipsniai.

9 Luescher, C. „Efficiency considerations in European Merger Control – just another battleground for the European Commission, economists and competition lawyers“ [2004] 25 E.C.L.R. 72, p. 77–79, 82–83, 86.

10 Speech of Joaquin Almunia Vice-President of the European Commission responsible for Competition Policy EU Antitrust policy: the road ahead International Forum on EU Competition Law (2010, Brussels) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/81&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

11 Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, Valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekus galios ir Civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 63-2244, 1 straipsnio 1 punktą.

12 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-15, „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 20-648 [2005-02-03], IV skyrius.

pat patvirtino, kad ji, „nustatydamą koncentracijų vertinimo tvarką ir aiškindama šios tvarkos teisės normas, (...) remsis Europos Komisijos ir Europos Teisingumo Teismo (dabar – ES Teisingumo Teismo) praktika ir išaiškinimais dėl koncentracijų kontrolės¹³“. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes bei Europos Komisijos formuojamas koncentracijų kontrolės pagrindines nuostatas, darytina išvada, kad ir Lietuvoje pagrindinis koncentracijų kontrolės tikslas yra vartotojų interesų apsauga.

Apibendrinus galima pasakyti, kad koncentracijų kontrolės tikslai labai priklauso nuo ekonominių, socialinių bei politinių sąlygų konkrečioje jurisdikcijoje. JAV pagrindinis konkurencijos politikos tikslas – vartotojų gerovės maksimizavimas ir ekonomikos efektyvumo skatinimas, užtikrinant optimalų išteklių panaudojimą konkurencingoje rinkoje¹⁴. Europos Sąjungoje pabrėžiama *veiksmingos* konkurencijos apsaugos, skatinimo ir palaikymo svarba. ES Teisingumo Teismas savo formuojamoje praktikoje bandė apeliuoti į platesnės apimties standarto (bendros gerovės) taikymą ES koncentracijų kontrolėje, tačiau Europos Komisija patikino, jog svarbiausiu tikslu išlieka vartotojų interesų apsauga. Manytina, kad tokio paties požiūrio laikomasi ir Lietuvoje.

2. Pagrindinės koncentracijų vertinimo taisyklės

Koncentracijų kontrolė yra kompleksinė bei viena iš sudėtingiausių konkurencijos teisės sričių¹⁵. Konkurencijos rinkoje priežiūrą vykdančios institucijos kiekvienu atveju vertindamos sudarytą koncentraciją ne tik turi nuspėti koncentracijos sudarymo pasekmes, bet taip pat įvertinti situaciją, kuri susiklostytų, jei koncentracija nebūtų sudaryta¹⁶.

Kadangi koncentracijų kontrolės pagrindinis tikslas – identifikuoti žalingų rinkai koncentracijų sudarymą ir užkirsti tam kelią, tai koncentracijų vertinimas – koncentracijos daromos žalos, t. y. koncentracijos nesuderinamumo su konkurencija rinkoje, nustatymas. Konkurencijos vertinimui skirtingose teisės sistemos pasitelkiama viena iš trijų pagrindinių ir vyraujančių koncentracijų vertinimo taisyklių:

(1) „dominavimo“ – taikyta Europos Sąjungoje 4064/89 koncentracijų reglamento pagrindu;

(2) „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ – taikoma Europos Sąjungoje 139/2004 koncentracijų reglamento pagrindu;

(3) „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ (*substantial lessening of competition* – SLC) – taikoma JAV, JK, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje.

13 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 45 „Dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 38-1084 [2000-04-27], 3 dalis.

14 „Objectives of U.S. Antitrust Law“, OECD, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.oecd.org/dataoecd/57/62/2486358.pdf>>, p. 2.

15 Furse, M. *The Law of Merger Control in the EC and the UK*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing 2007, p. 42.

16 Byla C-12/03 P *Komisija v. Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987.

Paprastai tariant, koncentracijų vertinimas – kompetentingų institucijų veikla, siekiant nustatyti, ar sudaryta koncentracija tenkina konkrečios taisyklės reikalavimus. Toliau pateikiama išsami kiekvienos iš šių taisyklių analizė.

2.1. „Dominavimo“ taisyklė

Šiuo metu Europos Sąjungoje taikoma „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ koncentracijų vertinimo taisyklė išsiplėtojo iš „dominavimo“ taisyklės, įtvirtintos 4064/89 reglamente – „koncentracija laikoma nesuderinama su bendrąja rinka, jei ji sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to žymiai apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje ar didelėje jos dalyje“¹⁷. Lingvistiškai aiškinant suformuluotą „dominavimo“ taisyklę kilo klausimas, ar dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo ir konkurencijos apribojimo kriterijai yra savarankiški. Kai kurie autoriai teigė, kad šios dvi dalys – tai du tiriamojo proceso etapai, kurie turi būti vertinami atskirai. Kitiems – tai vieno vertinimo elementai, kur antrasis (konkurencijos apribojimas) papildė pirmąjį. Galima skirti ir trečią požiūrį, kad antrasis elementas buvo perteklinis ir išvis nereikalingas, nes kiekvienu atveju dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas reiškė ir žymų veiksmingos konkurencijos apribojimą¹⁸. ES teismai ne vienoje nagrinėtoje byloje pasisakė, kad konkurencijos apribojimas – dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo pasekmė¹⁹. Tai reiškia, kad jeigu vykdoma koncentracija nesukūrė ar nesustiprino dominuojančios padėties – čia tyrimą atliekančių institucijų darbas buvo baigiamas – žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo įrodinėti nereikėjo²⁰.

„Dominavimo“ sąvoka aiškinama skirtingai, todėl derėtų ją panagrinėti detaliau.

2.1.1. Dominuojančios padėties sukūrimas

Galime skirti dvi pagrindines stovyklas mokslininkų, tvirtinančių, kad:

1) „dominavimo“ samprata 4064/89 Koncentracijų reglamento ir EB sutarties ex. 82 straipsnio (dabar 102 Sutarties str.) prasme yra *skirtinga*²¹ (žymus veiksmingos konkurencijos apribojimo konstatavimas Reglamento prasme yra privaloma dominavimo nustatymo sudedamoji dalis, o 102 straipsnio taikymo atveju konkurencijos apribojimo įrodinėti nereikia);

2) „dominavimo“ samprata 4064/89 Koncentracijų reglamento ir EB sutarties ex. 82 straipsnio (dabar 102 Sutarties str.) prasme yra *tapati*²².

17 Tarybos reglamentas Nr. 4064/89 dėl koncentracijos tarp ūkio subjektų kontrolės, [1989] OJ L 395/1, 2 straipsnis 2 dalis.

18 Fountoukakos, K.; Ryan, S. A new substantive test for EU merger control. *E.C.L.R.* 2005 5: 277.

19 Byla T-102/96 *Gencor Ltd v. Komisija* [1999] ECR II-00753; Byla T-22/97 *Kesko Oy v. Komisija* [1999] ECR II-03775.

20 Byla T-290/94 *Kayserberg SA v. Komisija* [1997] ECR II-02137.

21 Vickers, J. How does the prohibition of abuse of dominance fit with the rest of competition policy? [2003] [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <http://www.ofi.gov.uk/shared_ofi/speeches/spe0303.pdf>; Levy, N. *European Merger control law: A Guide to the Merger Regulation*. Matthew Bender/Lexis Nexis, 2005; O'Donoghue, R.; Padilla A. J. *The law and economics of article 82 EC*. Oxford & Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006.

22 Tarybos reglamentas Nr. 4064/89, *supra* note 17.

Pirmuoju atveju teigiama, jog skirtumas tarp „dominavimo“ vertinimo skirtingose konkurencijos teisės reglamentuojamose sferose realiai egzistuoja, nes²³:

(a) Sutarties 102 straipsnio prasme atliekamas *ex post* dominavimo vertinimas, Koncentracijų reglamento prasme atliekamas *ex ante* dominavimo vertinimas. Paprastai tariant, pagal 102 straipsnį vertinamas jau egzistuojantis dominavimas; Reglamento prasme žvelgiama į ateitį – siekiama nustatyti, ar sudarytas sandoris, apie kurį pranešama, ateityje sukels žymų veiksmingos konkurencijos apribojimą. *Tetra Laval* byloje Teismas užakcentavo ateities rinkos pokyčių analizės (*prospective analysis*) koncentracijų vertinimo atveju svarbą. Kita svarbi šioje byloje padaryta Teismo išvada, kad Komisija neprivalo kiekvienu konkrečiu atveju vertindama vykdomą koncentraciją nustatyti, kad ši sukuria dominuojančią padėtį 102 straipsnio prasme²⁴. Šis teiginys mums leistų daryti prielaidą, kad jei nebūtina įrodyti, jog koncentracija sukuria dominuojančią padėtį 102 straipsnio prasme – „dominavimas“ Reglamento prasme turi skirtingą reikšmę (svarbu prisiminti, kad pagal 4064/89 Reglamentą – kiekvienu koncentracijos vertinimo atveju būtina nustatyti, kad ši dominuoja!).

(b) Kitas sąvokų skirtingą aiškinimą remiantis teiginys tas, jog nustatinėjant dominavimo faktą Reglamento prasme turi būti keliami mažesni reikalavimai nei „dominavimui“ 102 straipsnio prasme, t. y. siekiant taikyti Sutarties nuostatas sukurtai dominuojančiai padėčiai būtina įrodyti daugiau aplinkybių, atliekamas detalesnis vertinimas (keliami aukštesnė vertinimo kartelė).

(b) Skiriasi Komisijos kompetentingumas vertinant „dominavimą“ šių dviejų teisiųjų normų pagrindu. Svarbu pažymėti, kad per tam tikrą laiką susiformavo Komisijos vykdomų veiksmų, kiek tai susiję su konkurencijos normų taikymu, kritika: teigiama, kad tiek atitinkamos rinkos nustatymo, tiek dominavimo 102 straipsnio prasme atvejais Komisija neatlieka detalaus ekonominio kiekvienos situacijos įvertinimo. Tai, žinoma, dažnais atvejais gali būti netikėtų Komisijos išvadų bei ne itin objektyvaus vertinimo priežastimi. Tačiau, visai priešingai, koncentracijų vertinimą atlikdama Reglamento pagrindu Komisija tradiciškai taiko kiekybinius poveikio koncentracijai vertinimus bei pasitelkia kokybinius kitų faktorių tyrimus ir tai akivaizdžiai lemia „aukštesnio“ lygmens vertinimą²⁵.

Kadangi „dominavimo“ samprata Sutartyje nepateikiama – sąvokos aiškinimo turėtume ieškoti Europos Sąjungos teismų suformuluotoje praktikoje. Pastaroji patvirtina antrąjį požiūrį, kuriuo ir remsimės kaip kompetentingos institucijos pateiktu išaiškinimu. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bei Bendrojo teismo praktika „dominavimas“ 4064/89 reglamento prasme turėtų būti aiškinamas kaip atitinkantis „kolektyvinio dominavimo“ Sutarties 102 straipsnio prasme aiškinimą²⁶. Reikia paminėti, kad ne tik ES teismai, bet ir Europos Komisija vertindama „dominavimą“ 4064/89 reglamento

23 O'Donoghue, R.; Padilla, A. J., *supra* note 21, p. 169–171.

24 Case C-12/03P *Commission v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-987, 42, 47 paragraphai.

25 Levy, N., *supra* note 21.

26 Byla T-102/96 *Gencor Ltd v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 5 paragrafas; Byla T-342/99 *Airtours plc v. Komisija* [2002] ECR II-02585; Byla T-87/05 *EDP - Energias de Portugal, SA v. Komisija* [2005] ECR II-03745.

atžvilgiu remiasi dominavimo Sutarties ex. 82 straipsnyje aiškinimu²⁷. Dominavimas ūkio subjektų koncentracijos atveju – tai pastarųjų gebėjimas nustatyti bendrą veiksmų planą rinkoje ir didele apimtimi elgtis nepriklausomai nuo savo konkurentų, pirkėjų ir galiausiai – vartotojų. Tokią „dominavimo“ sampratą yra pateikęs Pirmosios instancijos teismas (dabar – Bendrasis teismas) konkrečioje byloje²⁸.

Reglamento 2, 3 straipsniuose dominuojančios padėties *sukūrimas ar sustiprinimas* nurodomi kaip alternatyvūs veiksmai. Tai reiškia, kad konkrečiu atveju vykdoma koncentracija gali tik sukurti dominuojančią padėtį arba tik sustiprinti²⁹. Tačiau atsižvelgiant į faktą, kad paprastai nagrinėjamos koncentracijos yra gana sudėtingos (jas sudaro „stambūs“ subjektai, veikiantys ne vienoje atitinkamoje rinkoje, o teritoriniu atžvilgiu – ne vienoje valstybėje) – Europos Komisijai tenka konstatuoti tiek dominavimo sukūrimą vienoje rinkoje, tiek jo sustiprinimą kitoje rinkoje³⁰.

2.2. „Žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė

Įsigaliojus 4064/89 reglamentui kasmet buvo galima stebėti, kaip didėja Komisijos išnagrinėtų koncentracijų atvejų skaičius, – tai buvo viena iš produktyviausių ir labiausiai pastebimų Konkurencijos generalinio direktorato veiklos sričių³¹. Iki 2002 m. ES teismai panaikino vos vieną Europos Komisijos sprendimą koncentracijų kontrolės byloje³². Tačiau vėlesnė praktika parodė, kad „dominavimo“ taisyklės taikymas ES nebuvo toks efektyvus, kaip tikėtasi. Pokyčius koncentracijų kontrolės sistemoje lėmė ne tik teisės mokslininkų itin aštri Europos Komisijos koncentracijų vertinimo praktikos kritika, bet ir galių pasikeitimas tarp Sąjungos institucijų – Teisingumo Teismas vis dažniau pradėjo naikinti Komisijos sprendimus koncentracijų vertinimo srityje. Taip pat pastebima ir netiesioginė JAV įtaka (JAV konkurencijos institucijos itin sukritikavo Europos Komisijos sprendimus *Boeing/McDonell Douglas*, *GE/Honeywell* bylose³³). Taigi, vienas iš Reformų reglamento esminių aspektų buvo vertinimo taisyklės tinkamumo svarstymas bei koregavimas.

„Dominavimo“ taisyklė išsivystė iš konkurencijos teisės normų, reglamentuojančių monopolijų bei dominuojančių rinkos galių kontrolę. Tačiau buvo apstu ūkio subjektų koncentracijos atvejų, kurie netenkino tradiciškai suprantamo dominavimo rinkoje sukūrimo ar sustiprinimo, tačiau kėlė grėsmę konkurencijai rinkoje. Ši problema tapo ypač

27 Komisijos sprendimas COMP/M. 2650 *Haniel/Cementbouw/JV (CVK)* [2002-06-26].

28 Byla T-102/96 *Gencor Ltd v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 6 paragrafas; Komisijos sprendimas IV/M. 1069 *WorldCom/MCI (II)* [1998-07-08].

29 Komisijos sprendimas IV/M. 1157 *Skanska/Scancem* [1998-11-11]; Komisijos sprendimas IV/M. 1027 *Deutsche Telekom/Beta Research* [1998-05-27].

30 Byla T-290/94 *Kayserberg SA v. Komisija* [1997] ECR II-02137, 30 paragrafas; Komisijos sprendimas IV/M. 1286 *Johnson & Johnson/Depuy* [1998-10-28]; Byla C-440/07 P *Komisija v. Schneider Electric SA* [2009] ECR 06413, 20 paragrafas.

31 Soames, T.; Maudhuit, S. Changes in EU Merger Control: Part 1. *E.C.L.R.* 2005, 5: 57.

32 Byla C-68/94 ir C-30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375.

33 Akbar, Y. H.; Suder, G. G. S. The New EU Merger Regulation: Implications for EU-U.S. Merger Strategies. *Thunderbird International Business Review*. 2006, 48(5).

aktuali vertinant subjektų elgesį oligopolinėje rinkoje, kurioje sudaryta koncentracija riboja veiksmingą konkurenciją, bet nesukūrė, nesustiprino dominuojančios padėties³⁴. Naujosios taisyklės taikymo atveju pagrindinis vertinimas atliekamas apribojimų veiksmingos konkurencijos atžvilgiu³⁵. 139/2004 reglamente nustatyta, kad dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas yra tik vienas iš veiksmingos konkurencijos apribojimo galimų patvirtinimų. Taigi šiame reglamente buvo įtvirtinta „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė.

2.2.1. Atskirų „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklės elementų analizė

139/2004 reglamento 2 straipsnio Komisija įpareigojama vertinti visas koncentracijas, kurios žymiai apriboja veiksmingą konkurenciją Bendrijoje ar EEB, ar reikšmingose jų dalyse ir ypatingai, jei šios koncentracijos sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį³⁶. Visas dėmesys sutelkiamas „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ nustatymui.

Veiksmingos konkurencijos samprata nėra suformuluota pirminėje ES teisėje. Atsakymo į klausimą „kas vis dėlto yra veiksminga konkurencija?“ turime ieškoti ES teismų bei Komisijos suformuotoje praktikoje. „Veiksminga konkurencija – tai pagrindinių Sutarties reikalavimų laikymąsi bei tikslų įgyvendinimą užtikrinantis konkurencijos lygis³⁷.“ ES Teisingumo Teismas išaiškino, kad laisva konkurencija nėra absoliuti ir aukščiausia ES konkurencijos teisės vertybė. Saugomas konkurencijos lygmuo kinta priklausomai nuo atitinkamos rinkos ir priklauso nuo EB sutartyje nurodytų siekiamų tikslų. Antra, Teismas pabrėžė, kad konkurencijos prigimtis bei intensyvumas, kitaip tariant – saugomas konkurencijos lygmuo, gali kisti priklausomai nuo ekonominės rinkos struktūros³⁸. Kalbant apie Sąjungos tikslus, reikia pasakyti, kad jie keitėsi nuo išimtinai ekonominių iki bendros gerovės tikslų – ne tik išsaugoti didelio konkurencingumo rinką, bet ir siekti ekonominio efektyvumo bei aukšto lygio vartotojų interesų apsaugos. „Veiksmingos“ konkurencijos sąvoka yra kintanti, todėl kiekvienu tiriamu atveju svarbu įvertinti ne tik vykdomos koncentracijos poveikį konkurencijai, vadovaujantis griežtai ekonominiais terminais, tačiau būtina žvelgti ir į tuo metu siekiamus bendrus Sąjungos tikslus bei veiklos vystymo principus.

Kai išsiaiškinome, kokia konkurencija yra saugoma, kitas etapas – konkurencijos apribojimo sunkumo įvertinimas. Šis neturėtų būti mažareikšmis ir yra įvardijamas kaip „žymus“. „Žymus“ apribojimas yra suprantamas kaip „staigus ir reikšmingas“ – tokie apribojimų sunkumą pagrindžiantys faktoriai buvo įvardijami pirmuose Europos Ko-

34 Vickers, J. Merger policy in Europe: retrospect and prospect. *E.C.L.R.* 2004, 7: 455–463.

35 Fernandez, B. M.; Hashi, I.; Jegers, M. The implementation of the European Commission's Merger regulation 2004: an empirical analysis. *Journal of Competition Law and Economics*. 2008, 4(3): 793.

36 Ritter, L.; Braun, W. D. *European Competition Law: A Practitioner's Guide*. The Netherlands: Kluwer Law International, 1999, p. 568.

37 Byla 26/76 *Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG v. Komisija* [1977] ECR 01875, 20 paragrafas.

38 Wesseling, R. *The modernisation of EC antitrust law*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2000, p. 35.

misijos nagrinėtuose atvejuose (pastarųjų formuluojamą doktriną savo sprendimuose kartojo ir ES teismai³⁹). Konkurencijos apribojimai negali būti pripažinti „staigiais“, jei jie priklauso nuo koncentracijos pagrindu sukurto subjekto bei jo dalyvių elgesio ateityje, apribojimai taip pat negali būti laikomi „reikšmingais“, jei yra laikini. Komisija savo sprendimuose taip pat pažymėjo, kad, norint konstatuoti žymų efektyvios konkurencijos apribojimą, būtina įrodyti, kad dominavimas yra ne trumpalaikis (*of a lasting nature*)⁴⁰.

Kaip jau išsiaiškinome – dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas – tik vienas iš galimų žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo atvejų. „Dominuojančios padėties“ sąvokos aiškinimas išliko tapatus kaip ir tuo atveju, kai ES koncentracijų vertinimo metu buvo taikoma „dominavimo“ taisyklė.

Apibendrinant galima pasakyti, kad, ES koncentracijų kontrolėje įtvirtinus naująjį – „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ – testą, daugiau dėmesio imama skiti ne rinkos struktūros, o konkurencinio poveikio pasikeitimų (koncentraciją vykdančių subjektų konkurentų, pirkėjų ir vartotojų atžvilgiu) tyrimui. Siekiant įrodyti, jog vykdoma koncentracija yra neteisėta, t. y. tenkina „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklės reikalavimus, turime įrodyti: 1) subjektai, vykdančys koncentraciją, yra ūkio subjektai konkurencijos teisės prasme; 2) koncentracija sudaryta jungimo, kontrolės įgijimo ar bendro ūkio subjekto, atliekančio autonomiško ūkio subjekto funkcijas, sukūrimo būdu; 3) koncentracija sukuriama Bendrijos mastu; 4) koncentracija gerokai apriboja veiksmingą konkurenciją rinkoje; 5) ypatingai tais atvejais, kai sukuriama ar sustiprinama dominuojanti padėtis.

2.3. „Reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklė

Nemažoje dalyje pasaulio valstybių – JAV, Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje, Australijoje, Japonijoje, Meksikoje ir kitose – vykdoma koncentracija vertinama remiantis „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisykle:

1. Draudžiama koncentracija, kuri „reikšmingai sumažina konkurenciją“ (JAV *Clayton Act* 15 U.S.C. § 18 [1988] s. 7; JK *Enterprise Act* [2002] ss. 22, 33, 35; Australijos *Trade Practice Act* [1974] s. 50);
2. Kiekviena koncentracija, kuri „reikšmingai kliudo (*prevents*) ar sumažina, ar gali reikšmingai kliudyti ar sumažinti konkurenciją“ rinkoje yra draudžiama (Kanados *Competition Act* RS [1985] s. 92);
3. Pietų Afrikoje draudžiama koncentracija, kuri „reikšmingai kliudo ar sumažina konkurenciją“ nacionalinėje rinkoje (Pietų Afrikos *Competition Act* [1998] s. 12A).

JAV 1914 m. *Clayton Act* 7 straipsnis draudžia koncentracijas, kurios gali reikšmingai sumažinti konkurenciją ar sukurti monopoliją: „nė vienas asmuo (...) negali įgyti viso ar dalies kito asmens turto (...), jeigu (...) dėl tokio įgijimo gali būti reikšmingai sumažinta konkurencija ar sukurta monopolija“⁴¹. Beveik prieš šimtą metų įtvirtinta kon-

39 Byla T-102/96 *Gencor Ltd v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 57 paragrafas.

40 Komisijos sprendimas IV/M. 1027 *Deutsche Telekom/Beta Research* [1998-05-27].

41 „(If their effect) may be substantially to lessen competition, or tend to create a monopoly“, 15 U.S.C. § 18 [1988].

centracijų kontrolės nuostata atrodo gana abstrakti, tačiau buvo sėkmingai išplėtotą bei aiškinama ne tik JAV teismų, bet ir konkurencijos institucijų.

Clayton Act 7 straipsniu draudžiamos koncentracijos, dėl kurių „gali būti (*may be*) reikšmingai sumažinta konkurencija ar sukurta monopolija“. Žodžiais „gali būti“ JAV Kongresas išreiškė ketinimą konkurencijos teisės draudimus taikyti ir potencialiai žalingą poveikį konkurencijai turinčioms koncentracijoms. Tai reiškia, kad nėra kiekvienu atveju reikalaujama įrodyti, kad vykdoma koncentracija tikrai reikšmingai sumažins konkurenciją rinkoje – užtenka pagrįstos tikimybės⁴². „Reikšmingas“ konkurencijos sumažinimas tikėtinas, jei vykdoma koncentracija taip sumažina konkurenciją rinkoje, kad ne tik pasikeičia konkuruojančių ūkio subjektų padėtis rinkoje vienas kito atžvilgiu, bet ir vartotojai patiria žalą dėl šios koncentracijos sudarymo⁴³. Vertinant, ar konkurencijos sumažinimas yra „reikšmingas“, svarbu iširti, ar vykdoma koncentracija turi esminę įtaką (*material influence*) kainų reguliavimui rinkoje (kainų pakilimas aiškiausiai išreiškia vartotojams daromą žalą). Vertinimo metu siekiama nustatyti vykdomos koncentracijos bet kokio kainų pakėlimo tikėtiną reikšmę, apimtį ir trukmę. Konkurencijos sumažinimas bus reikšmingas, jei:

1) tikėtina, kad atitinkamo produkto kaina bus iš esmės (*materially*) didesnė atitinkamos rinkos dalyje, nei būtų tuo atveju, jei koncentracija nebūtų sudaryta („esminio kainų pakilimo“ kriterijus), ir

2) nėra tikėtina, kad ši kainų pakilimą per dvejus metus galėtų pašalinti esami ar potencialūs konkurentai.

Kanados konkurencijos biuras (*Competition Bureau Canada*) nenumato ribos, nuo kada kaina laikoma iš esmės padidėjusia. Ši gali kisti priklausomai nuo konkrečios pramonės šakos rinkos vertinimo. Svarbu nustatyti ne tik kainų pakilimo reikšmę ir apimtį, bet ir pastovumą⁴⁴.

Jungtinės Karalystės Sąžiningos prekybos komisija pažymi, kad „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklės taikymo esmė – įvertinti ir palyginti konkurencijos sąlygas rinkoje tiek prieš sudarant koncentraciją, tiek po to. Sąžiningos prekybos komisija skiria nebaigtinį veiksnių sąrašą, kuriuos būtina įvertinti, siekiant nustatyti, ar vykdoma koncentracija „reikšmingai“ sumažins konkurenciją rinkoje: a) pirmiausia, kiekvienu konkrečiu atveju svarbu apibrėžti atitinkamas produkto bei geografinę rinkas, nustatyti koncentraciją vykdančių subjektų užimamas rinkos dalis; b) koncentraciją vykdančių subjektų konkurencijos lygio konkurentų atžvilgiu pasikeitimus; c) taip pat svarbu įvertinti, kaip vykdoma koncentracija paveiks naujų dalyvių atėjimą į rinką ir plėtrą joje; jei toks atėjimas bus laiku, tikėtinas ir pakankamas savo apimtimi, – manytina, kad koncentracija nesukurs didelių įėjimo į rinką barjerų ir tokiu atveju nebus reikšmingai sumažinama konkurencija; d) turi būti įvertinta pirkėjo galia; e) nepaisant to, kad koncentracijos atveju iš rinkos pašalinami nepriklausomai veikę subjektai – konkurencija

42 Valentine, D. A. The Evolution of U.S. Merger Law, 1996 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.ftc.gov/speeches/other/dvperumerg.shtm>>.

43 Jungtinės Karalystės koncentracijų vertinimo gairės, 3.7 paragrafas.

44 Kanados konkurencijos tarybos Koncentracijų vertinimo gairės [2004] [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/01245.html>>.

rinkoje netgi gali išaugti sudarytai koncentracijai siekiant kuo efektyviau veikti rinkoje; f) kai koncentracijoje dalyvauja bankrutuojantis ūkio subjektas, siekiant nustatyti, ar tokia koncentracija reikšmingai sumažins konkurenciją, reikia įvertinti situaciją, kokia ji būtų, jei šis ūkio subjektas nedalyvautų koncentracijoje⁴⁵.

Nagrinėjama „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklę santykinai galime skirti į dvi dalis. Koncentracija yra draudžiama, jei: 1) reikšmingai sumažinama konkurencija; ar 2) sukuriama monopolija.

Remdamiesi lingvistiniu aiškinimu, galime daryti išvadą, kad įvardyti taisyklės elementai yra alternatyvūs – vadinasi, abu yra vienodai reikšmingi, todėl yra tikslinga išsiaiškinti, ką reiškia „monopolijos sukūrimas“. Nors nei *Sherman Act*, nei *Claiton Act* nėra pateikiama monopolijos sąvoka – susiklosčiusi tokia praktika, jog 75 proc. rinkoje užimantis subjektas gali būti laikomas turinčiu monopolinę galią⁴⁶. Vėlgį kyla klausimas, ar „monopolijos“ sąvoka konkurencijos teisės prasme JAV ir kontinentinės teisės valstybėse suprantama tapačiai? Taip pat koks yra santykis tarp JAV „monopolijos“ ir Lietuvos bei ES „dominuojančios padėties“ sukūrimo?

JAV aukščiausiasis teismas savo praktikoje yra suformulavęs monopolijos (*monopoly*) sampratą, kuri reiškia ūkio subjekto „sugebėjimą kontroliuoti kainas ar išvengti konkurencijos“⁴⁷. Galimybė išvengti konkurencijos, kaip ir galimybė kontroliuoti kainas rinkoje, yra neigiamas monopolijos poveikis vartotojams, o ne konkurentams. Teismas pridūrė, kad „savaiame suprantama, kad konkurencijos teisės normos yra skirtos apsaugoti konkurenciją, o ne konkurentus“⁴⁸. Reikia pasakyti, kad JAV koncentracijų vertinimą reglamentuojančiose nuostatose numatyta, kad „ūkio subjektams neturi būti leidžiama sukurti ar sustiprinti galios rinkoje“⁴⁹. Kaip ir „dominavimo“ bei „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklių taikymo atveju, yra pripažįstama, kad, vertinant ūkio subjekto turimą rinkos galią, reikia atsižvelgti ne tik į užimamos atitinkamos rinkos dalį, bet ir į kitus antikonkurencinius veiksnius. Iš esmės monopolijos sukūrimo vertinimas turi būti sutelktas į daromos žalos vartotojams masto nustatymą⁵⁰. Taigi galime teigti, kad monopolijos sukūrimas pagal JAV koncentracijų vertinimo taisyklę atitinka dominuojančios padėties sukūrimą pagal ES ir Lietuvoje taikomas taisykles.

45 Jungtinės Karalystės koncentracijų vertinimo gairės, 3.11-3.22 paragrafai. Dabbah, M. M. *EC and UK Competition Law, Commentary, Cases and Materials*. Cambridge University Press, 2005, p. 530.

46 Hildebrand, D. *The role of economic analysis in the EC competition rules*. 3rd edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, p. 83.

47 JAV aukščiausiojo teismo sprendimas *United States v. E.I. du Pont de Nemours & Co.*, 351 U.S. 377, 391-92 [1956].

48 JAV aukščiausiojo teismo sprendimas *Brooke Group v. Brown & Williamson Tobacco*, 509 U.S. 209, 224 [1993].

49 JAV teisingumo departamento ir Federalinės prekybos komisijos gairės dėl horizontalių koncentracijų vertinimo [1992-04-02] (pakeistos 1997-03-08) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hmg.htm>>.

50 Rubin, J. E. Monopoly and monopolization – fundamental but separate concepts in U.S. antitrust law [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://ncseonline.org/nle/crsreports/economics/econ-115.cfm>>.

2.4. Lietuvos koncentracijų vertinimo taisyklė. Ar atsižvelgsime į „dominavimo“ taisyklės atžvilgiu išsakytą kritiką?

Pirmasis teisės aktas, nustatęs koncentracijų kontrolės ir kitų konkurencijos politikos sričių reglamentavimą Lietuvoje, buvo 1999 m. LR konkurencijos įstatymas⁵¹. Įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodoma, jog draudžiama koncentracija, jei dėl jos „bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ir dėl to itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.“ Iki 1999 m. balandžio 2 d. galiojusioje LR konkurencijos įstatymo redakcijoje įtvirtinta, kad draudžiamos rinkos koncentracijos atveju „užimama dominuojanti padėtis rinkoje ir ribojama konkurencija“⁵². Šie bei vėlesni (2004 m.) įstatymo pakeitimai leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas pasekė Europos Komisijos pavyzdžiui, formuodamas koncentracijų kontrolės politiką (taip pat ir tobulindamas kitas konkurencijos politikos sritis). 1999 m. įstatymo pakeitimai buvo padaryti atsižvelgiant į tuo metu Europos Sąjungoje galiojusio 4064/89 Koncentracijų reglamento nuostatas – įtvirtinta analogiška koncentracijų vertinimo – „dominavimo“ taisyklė. 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo nauja įstatymo redakcija (reaguojant į 139/2004 Koncentracijų reglamento priėmimą ES), kurioje nurodoma, jog draudžiama koncentracija, jei dėl jos „bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.“ „Dominuojanti padėtis“ ir „konkurencijos ribojimas“ iš pradžių formuluoti kaip kumuliatyvūs kriterijai (jungtukas „ir“) naujoje redakcijoje įtvirtinti kaip alternatyvūs (jungtukas „ar“). Tačiau pasakytina, kad šie lingvistiniai pokyčiai praktinės reikšmės neturėjo. Lietuvos Respublikoje ir toliau taikoma „dominavimo“ taisyklė. Iki 2004 m. patvirtintų Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimų Konkurencijos taryba į savo nutarimus tiesiog perkeldavo įstatymo nuostatą, numatančią žalingas vykdomos koncentracijos pasekmes: „po koncentracijos gali būti sukurta dominuojanti padėtis“⁵³, „nebus sukurta dominuojanti padėtis ir ribojama konkurencija atitinkamose prekių rinkose“⁵⁴, „numatoma koncentracija nesukurs dominuojančios padėties ir dėl to nebus itin ribojama konkurencija atitinkamose rinkose“⁵⁵. Detalesnė atvejų analizė Tarybos nutarimuose nepateikiama. Ta pati tendencija (nuostatų perkėlimo iš įstatymo bei „skurdaus“ išaiškinimo) išliko ir po 2004 m. pripažįstant koncentracijas leidžiamomis: „dėl numatomos koncentracijos nebus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamose rinkose“⁵⁶. Gali-

51 Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 30-856.

52 Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 29-841, 2 straipsnis.

53 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 12/b „Dėl UAB „Vitoma“ įvykdytos koncentracijos, įsigyjant UAB „Antrimekta“, UAB „Iškrova“, UAB „Metalo laužas“, UAB „Antriniai metalai“ akcijas“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 32.

54 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 140 „Dėl leidimo UAB „Falck security“ vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Lietuvos taupomasis bankas“ turto dalį“. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 97.

55 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-142 „Dėl leidimo A. Bosui vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Klaipėdos krantai“ akcijų paketo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 96.

56 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-93 „Dėl leidimo Merco AS vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Technikonas“ akcijų“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 65; Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-131 „Dėl leidimo Cersanit SA vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Opoczno SA akcijų“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 94; Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos

ma išskirti vos vieną atvejį, kurio metu Konkurencijos taryba nurodė, kad tiriamu atveju „buvo sudarytos sąlygos itin riboti konkurenciją“ neužsimenant apie „dominuojančios padėties sukūrimą ar sustiprinimą“⁵⁷. Nutarime teigiama, jog „itin didelis konkurencijos ribojimas gali pasireikšti kaip tam tikrų veiksmų koordinavimas (...) dalyvaujant konkursuose, kartu atliekant tam tikrus darbus teikiant subrangovo paslaugas, technikos nuomos ir medžiagų tiekimo paslaugas vieni kitiems“. Nepaisant to, nutarime ne kartą pabrėžta, kad koncentraciją vykdantys subjektai „yra patys stambiausi šių rinkų dalyviai“, bei pateikiamos konkrečių subjektų atitinkamose rinkose užimamos procentinės dalys. Abejotina, kad iš šio vieno, gan abstraktų aiškinimą pateikiančio Konkurencijos tarybos nutarimo būtų galima spręsti apie faktinio koncentracijų vertinimo Lietuvos Respublikos principų, pagrindinių kriterijų pasikeitimus. Manytina, kad koncentracijų vertinimas Lietuvoje atliekamas pagal „dominavimo“ taisyklę.

Lyginant su ES šiuo metu galiojančia „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisykle, esminis skirtumas pastebimas vertinant saugomos koncentracijos apimtį. Pagal Koncentracijų reglamentą vertinamas poveikis veiksmingos konkurencijos atžvilgiu, o pagal Lietuvos Respublikos teisės normas – poveikis bet kokiai konkurencijai⁵⁸. Bandant išsiaiškinti, kokio lygmens konkurencija yra saugoma Lietuvos Respublikoje, analizuotos kitą draudžiamą praktiką rinkoje reglamentuojančios normos, t. y. draudžiamus susitarimus reglamentuojančios nuostatos. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnis numato, kad vertinami „visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją“. Kaip ir koncentracijų kontrolės atveju, įtvirtinama bet kokios konkurencijos apsauga. Tačiau išanalizavę Konkurencijos tarybos nutarimus, kiek jie susiję su karteliniais susitarimais, galime išvelgti tam tikras konkurencijos apsaugos lygmens kaitos tendencijas. Viename iš priimtų nutarimų Konkurencijos taryba pažymėjo, kad ūkio subjektų atlikti veiksmai leidžia daryti išvadą, kad „veiksmingai konkurencijai iškyla grėsmė“⁵⁹. „Ūkio subjektams (...) reikalinga bendra informacija (...), kad jie galėtų veiksmingai konkuruoti atitinkamoje rinkoje“⁶⁰. „Veiksminga konkurencija rinkoje užtikrina, kad prekės gamybos ar paslaugos teikimo išteklių yra panaudojami efektyviausiai.“⁶¹ Nors daugumoje nutarimų Konkurencijos

nutarimas Nr. 1S-126 „Dėl leidimo UAB „Žia valda“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 45 proc. UAB „Smulkus urmas“ akcijų“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 81; Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-164 „Dėl leidimo UAB „Kotryna“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Voira“ akcijų“. *Valstybės žinios*. Nr. 85.

57 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-89 „Dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių plentas“, UAB „Alkesta“ ir UAB „Kauno tiltai“ įsteigus AB „Kauno tiltai“ TŪB konsorciumą „Tiltra“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 57.

58 Banevičienė, A., *supra* note 1, p. 49.

59 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-13 „Dėl popieriumi prekiaujančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio reikalavimams“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 87-843.

60 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-3 „Dėl pieno supirkimo ir perdirbimo veikla užsiimančių ūkio subjektų bei šių ūkio subjektų asociacijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 23-341.

61 Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-1 „Dėl atliekų tvarkymo, naudojimo ir perdirbimo veikla užsiimančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 3-29.

taryba cituoja įstatymų nuostatas dėl „konkurencijos“ apsaugos, pateiktos „veiksmingos konkurencijos“ apraiškos skirtinguose nutarimuose leidžia daryti prielaidas, kad galbūt ir Lietuvos Respublikoje ginamos konkurencijos rinkoje apimtis bus susiaurinta.

Kadangi padarėme išvadą, jog nepaisant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme padarytų Lietuvoje taikomos koncentracijų vertinimo taisyklės pakeitimų ir toliau pagrindiniu vertinamuoju kriterijumi išlieka dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas – lygindami Lietuvoje galiojančią „dominavimo“ taisyklę su JAV „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisykle, galime nurodyti tą pačią kritiką, kuri buvo taikoma ES galiojusiai „dominavimo“ taisyklei. Pagrindiniai „dominavimo“ taisyklės trūkumai: 1) ji neapima tokių atvejų, kai koncentraciją vykdančys subjektai nesukuria ar nesustiprina dominuojančios padėties, tačiau konkurencija rinkoje yra apribojama; 2) skiriamas nepakankamas dėmesys efektyvumo, kaip kompensuojamojo veiksnio, vertinimui.

Tam, kad išvengtume ES taikytos „dominavimo“ taisyklės kritikos, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai siūlytina aiškiai išreikšti savo poziciją dėl pasirinktos koncentracijų kontrolės krypties. Išsamiau analizuoti bei formuluoti nutarimus dėl tirtų konkrečių koncentracijos atvejų.

Išvados

1. Koncentracijų kontrolės tikslai konkrečioje jurisdikcijoje nustatomi atsižvelgiant į joje vyraujančius ekonominius, socialinius ir ypač politinius veiksnius. Tačiau kiekvienoje iš jų pagrindinis koncentracijų kontrolės tikslas yra vartotojų interesų apsauga. Manytume, kad dėl tokio trumparegio požiūrio gali kilti žalingų padarinių tiek konkurentų, tiek bendrai gerovei, o galiausia – ir ypatingai saugomų vartotojų interesams. Turėtų būti skiriamas pakankamas dėmesys konkurencijos apsaugai rinkoje bendrąja prasme.

2. Skiriamos trys pagrindinės koncentracijų vertinimo taisyklės: „dominavimo“, „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ ir „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“. Svarbiausia iš jų „dominavimo“ taisyklė, kuri yra siauresnė savo taikymo apimtimi. Lingvistiškai aiškinant „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ ir „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisykles reikia konstatuoti, kad jos skiriasi, tačiau savo turiniu yra tapačios.

3. Pagal „dominavimo“ taisyklę pagrindinis vertinimas atliekamas siekiant nustatyti vykdomos koncentracijos sukurtą ar sustiprintą dominuojančią padėtį. ES ir JAV taisyklių taikymo atveju pagrindinis dėmesys skiriamas apribotos, sumažintos konkurencijos apimties nustatymui ir dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas yra tik vienas iš galimų konkurencijos ribojimo atvejų.

4. „Žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė – „dominavimo“ taisyklės kritikos rezultatas Europos Sąjungoje. Įtvirtinus šią taisyklę buvo subtiliai išspręsti visi kilę ginčai tarp suinteresuotų pusių: liko galioti Europos Sąjungos teismų suformuluota praktika koncentracijų kontrolės srityje, kadangi naujos taisyklės sąvokų

aparatas iš esmės nepakitę; taip pat „dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas“ tapo tik vienu iš konkurencijos apribojimo būdų ir taip išplėtė taisyklės taikymo apimtį kitais, ypatingai ūkio subjektų koncentracijų oligopolinėse rinkose, atvejais.

5. „Reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklė – pati seniausia laiko atžvilgiu ir bendrosios teisės sistema atstovaujanti taisyklė. Nepaisant tam tikrų lingvistinių neatitikimų, ši JAV ir Jungtinėje Karalystėje taikoma taisyklė yra tapati Europos Sąjungoje taikomai „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklei. Vienu iš pagrindinių konkurencijos sumažinimo atvejų laikomas monopolijos sukūrimas, kuris, remiantis išanalizuota kompetentingų institucijų praktika, atitinka dominuojančios padėties sukūrimą; taisyklė taip pat gali būti taikoma tais atvejais, kai subjektas neužima reikšmingos rinkos dalies (nesukuriama monopolija, dominuojanti padėtis).

6. Tam, kad būtų išvengta ES „dominavimo“ taisyklei taikytos neigiamos kritikos, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai siūlytina išsamiau formuluoti konkrečių koncentracijų vertinimo metu priimtus sprendimus bei išreikšti aiškią poziciją dėl pasirinktos koncentracijų vertinimo taisyklės.

Literatūra

- Akbar, Y. H.; Suder, G. G. S. The New EU Merger Regulation: Implications for EU-U.S. Merger Strategies. *Thunderbird International Business Review*. 2006, 48(5).
- Banevičienė, A. *Nehorizontalių koncentracijų teisinis reguliavimas pagal Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teisę*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: MRU, 2009.
- Byla C-68/94 ir C-30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Enterprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375.
- Byla C-12/03 P *Komisija v. Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987.
- Byla C-440/07 P *Komisija v. Schneider Electric SA* [2009] ECR 06413.
- Byla T-290/94 *Kayserberg SA v. Komisija* [1997] ECR II-02137.
- Byla T-102/96 *Gencor Ltd v. Komisija* [1999] ECR II-00753.
- Byla T-22/97 *Kesko Oy v. Komisija* [1999] ECR II-03775.
- Byla T-342/99 *Airtours plc v. Komisija* [2002] ECR II-02585.
- Byla T-87/05 *EDP - Energias de Portugal, SA v. Komisija* [2005] ECR II-03745.
- Byla 26/76 *Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG v. Komisija* [1977] ECR 01875.
- Case C-12/03P *Commission v. Tetra Laval BV* [2005] ECR I-987.
- Dabbah, M. M. *EC and UK Competition Law, Commentary, Cases and Materials*. Cambridge University Press, 2005.
- Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos [2010] OL C 83/01.
- Ex-post review of merger control decisions”, a study for the European Commission prepared by Lear [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/lear.pdf>.
- Fernandez, B. M.; Hashi, I.; Jegers, M. The implementation of the European Commission's Merger regulation 2004: an empirical analysis. *Journal of Competition Law and Economics*. 2008, 4(3).
- Fountoukakos, K.; Ryan, S. A new substantive test for EU merger control. *E.C.L.R.* 2005, 5.

- Furse, M. *The Law of Merger Control in the EC and the UK*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2007.
- Hildebrand, D. *The role of economic analysis in the EC competition rules*. 3rd edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009.
- International Competition Network (ICN) Merger Working Group Analytical Framework Sub-Group, Annex for Issue Paper 2002 Naples Conference, Description of Analytical Framework under United States Merger Law.
- JAV aukščiausiojo teismo sprendimas *United States v. E.I. du Pont de Nemours & Co.*, 351 U.S. 377, 391-92 [1956].
- JAV aukščiausiojo teismo sprendimas *Brunswick Corp. v. Pueblo Bowl-O-Mat, Inc.*, 429 U.S. 477, 488 [1977].
- JAV aukščiausiojo teismo sprendimas *Brooke Group v. Brown & Williamson Tobacco*, 509 U.S. 209, 224 [1993].
- JAV teisingumo departamento ir Federalinės prekybos komisijos Gairės dėl horizontalių koncentracijų vertinimo [1992-04-02] (pakeistos 1997-03-08) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hmg.htm>>.
- Jungtinės Karalystės konkurencijos komisijos ir Sąžiningos prekybos tarybos Koncentracijų vertinimo gairės [2002] [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <http://www.offt.gov.uk/shared_offt/business_leaflets/enterprise_act/oft516.pdf>.
- Kanados *Competition Tribunal Act* [1985].
- Kanados konkurencijos tarybos Koncentracijų vertinimo gairės [2004] [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.competition-bureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/01245.html>>.
- Komisijos gairės dėl horizontalių koncentracijų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės įvertinimo [2004] OL C31/3.
- Komisijos komunikatas – Komisijos gairės dėl įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnau-
- džiaujamam antikonkurenciniam elgesiui [2009] OL C045.
- Komisijos sprendimas IV/M. 1027 *Deutsche Telekom/Beta Research* [1998-05-27].
- Komisijos sprendimas IV/M. 1069 *WorldCom/MCI (II)* [1998-07-08].
- Komisijos sprendimas IV/M. 1286 *Johnson & Johnson/Depuy* [1998-10-28].
- Komisijos sprendimas IV/M. 1157 *Skanska/Scancem* [1998-11-11].
- Komisijos sprendimas COMP/M. 2650 *Haniel/Cementbouw/JV (CVK)* [2002-06-26].
- Levy, N. *European Merger control law: A Guide to the Merger Regulation*. Matthew Bender/Lexis Nexis, 2005.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 29-841.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 30-856.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, Valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekus galios ir Civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 63-2244.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 12/b „Dėl UAB „Vitoma“ įvykdytos koncentracijos, įsigyjant UAB „Antrimekta“, UAB „Ikrova“, UAB „Metalolaužas“, UAB „Antriniai metalai“ akcijas“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 32.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 45 „Dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 38-1084.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 140 „Dėl leidimo UAB „Falck security“ vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Lietuvos taupomasis bankas“ turto dalį“. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 97.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-142 „Dėl leidimo A. Bosui vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Klaipėdos krantai“ akcijų paketo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 96.

- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-15 „Dėl Konkurencijos tarybos paaikškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 20-648.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-93 „Dėl leidimo Merco AS vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Technikonas“ akcijų“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 65.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-13 „Dėl popieriumi prekiaujančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio reikalavimams“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 87-843.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-131 „Dėl leidimo Cersanit SA vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Opoczno SA akcijų“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 94.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-89 „Dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių plantas“, UAB „Alkesta“ ir UAB „Kauno tiltai“ įsteigus AB „Kauno tiltai“ TŪB konsorciumą „Tiltra“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 57.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-126 „Dėl leidimo UAB „Žia valda“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 45 proc. UAB „Smulkus urmas“ akcijų“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 81.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-3 „Dėl pieno supirkimo ir perdirbimo veikla užsiimančių ūkio subjektų bei šių ūkio subjektų asociacijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 23-341.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-1 „Dėl atliekų tvarkymo, naudojimo ir perdirbimo veikla užsiimančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 3-29.
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-164 „Dėl leidimo UAB „Kotryna“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Voira“ akcijų“. *Valstybės žinios*. Nr. 85.
- Luescher, C. Efficiency considerations in European Merger Control – just another battleground for the European Commission, economists and competition lawyers. *E.C.L.R.* 2004, 25.
- Objectives of U.S. Antitrust Law“, OECD, 2003 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.oecd.org/dataoecd/57/62/2486358.pdf>>.
- O’Donoghue, R.; Padilla A. J. *The law and economics of article 82 EC*. Oxford & Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006.
- Ritter, L.; Braun, W. D. *European Competition Law: A Practitioner’s Guide*. The Netherlands: Kluwer Law International, 1999.
- Rubin, J. E. Monopoly and monopolization – fundamental but separate concepts in U.S. antitrust law [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://nseonline.org/nle/crsreports/economics/econ-115.cfm>>.
- Soames, T.; Maudhuit, S. Changes in EU Merger Control: Part 1. *E.C.L.R.* 2005, 5.
- Speech of Joaquin Almunia Vice-President of the European Commission responsible for Competition Policy EU Antitrust policy: the road ahead International Forum on EU Competition Law (2010, Brussels) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/81&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.
- Tarybos reglamentas Nr. 4064/89 dėl koncentracijos tarp ūkio subjektų kontrolės, [1989] OJ L 395/1.
- Valentine, D. A. The Evolution of U.S. Merger Law, 1996 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <<http://www.ftc.gov/speeches/other/dvperumerg.shtm>>.

Vickers, J. How does the prohibition of abuse of dominance fit with the rest of competition policy? [2003] [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-10]. <http://www.ofc.gov.uk/shared_ofc/speeches/spe0303.pdf>.

Vickers, J. Merger policy in Europe: retrospect and prospect. *E.C.L.R.* 2004, 7.

Wesseling, R. *The modernisation of EC antitrust law*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2000.

GOALS OF CONCENTRATION CONTROL AND THE MAIN LEGAL TESTS FOR THE EVALUATION OF CONCENTRATIONS

Saulius Katuoka, Eglė Leonavičiūtė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The main goal of concentration control and basic legal tests applied worldwide for the evaluation of concentrations, such as “dominance”, “significant impediment of competition” and “substantial lessening of competition” are analysed in this article.*

Every control, whatever its nature, is implemented in order to reach certain goals. In the first part of this article we analyse the goals of concentration control in different jurisdictions – mostly in the European Union, the USA and Lithuania. Four basic market security standards are excluded: economic efficiency, protection of consumers, protection of competitors and protection of effective market competition. At the end we make a conclusion that the same standard, namely that of consumer protection, is applied in all those jurisdictions and that more attention should be paid for the protection of competitors and competition as a whole.

Secondly, “dominance” test, applied in the EU under Regulation 4064/89, is analysed in detail. Moreover, the article discusses the meaning of a “dominant position”. We uphold the clarification of “dominance” provided by the Court of Justice, according to which dominance means the ability “to act to a considerable extent independently of their competitors, their customers and, ultimately, of consumers”. It is argued that “dominance” test is not sufficient for contemporary economics. The main disadvantage of this rule is that it is inapplicable for concentrations that do not create or strengthen dominant position.

Furthermore, the new European Union rule of “significant impediment of competition” can be named as a smart European decision that tackled several problems: the practice of the Court of Justice remained applicable for future cases, because no serious changes to the wording of the rule were made. The detection of “dominant position” became only an alternative means to impede competition.

In addition to this, the USA, the UK rule of “substantial lessening of competition” is compared to the two rules referred above. The concept of “monopoly” used in the wording of the rule, as well as the practice of the USA courts concerning the evaluation of market concentrations is analysed. We conclude that literally the phrases “significant impediment of competition” and “substantial lessening of competition” are different, but the content of these rules is the same. Different decisions taken in the same or similar cases on both sides of

the Atlantic depend not on a certain rule but on the means of its application and some other circumstances (social, political factors, etc.).

Finally, it is argued that practice of the evaluation of concentrations in the Republic of Lithuania is extremely poor. According to the present findings of the Competition Council of the Republic of Lithuania, it is hard to say the kind of approach the Council follows or, in other words, what kind of a rule the Council applies. Despite the fact that competition law in Lithuania was updated in conformity with the changes made in the EU competition law, we state that the test of “dominance” is further applied in certain concentration cases.

Keywords: *concentration, goals of concentration control, “dominance”, “significant impediment of competition”, “substantial lessening of competition”.*

Saulius Katuoka, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės katedros profesorius. Mokslinių tyrimų kryptys: Tarptautinė ir Europos Sąjungos teisė.

Saulius Katuoka, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of International and European Union Law, Professor. Research interests: International and European Union Law.

Eglė Leonavičiūtė, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptis: Europos Sąjungos teisė.

Eglė Leonavičiūtė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of International and European Union Law, Lecturer. Research interest: European Union Law.